

Eibar

Zuloagak Eibarren bete zuen arte lana

Inazio Zuloaga pintore entzutetsuaren ehungarren urteburuan, ongi iduritu zaigu berak Eibarren pintatu zituen lanen berri ematea. Eta, era berean, baita Arrateko elizarako egin zituenena ere.

Hemendik aparte, denok dakigu, gogoangarriak ditugula Euskal Herriko beste zenbait lekutan egin zituenak ere, Zumaian batez ere, eta bereziki Bilbaoko Arte Berriaren museoan, Donostiako San Telmo museoan, Bermeoko kasinoan, Zumaiaiko Santiago etxean, eta abar.

Ba dakigu anitzek esango dutela, Zuloagak, bere galengatik, pintore erdalduna dirudiela; baina, gure iduriz, euskaldun baten Espainia ikusteko era zela esango genuke. Aparte utzirik, Flores Kapertoxipik zioen bezala, pintore bat ez dela euskaldunagoa, euskaldungoaren barnean soilki aritu arren.

Artistak, artista den aldetik, libre du bere bidea hautatzea. Hala ere, airtortzen dugu, Zuloagak euskaldungoaren barnean bakarrik egin bazuen nahiago genuela. Baina bere tenperamenduak, beharbada, gai gogorragoak behar zituen hemen aurki zitzakeenak baino; eta artistak barne delari erantzun zion.

Beste gauza batzuk ere ba direla? Bai noski. Baina, hemen, gure asmoa ez da hori. Guk ere nahiagoko genuen, Picasso Gernika egiten ari zen bitartean, Zuloaga ere inguruko izatea, eta ez Alcazar-ean aritzea. Baina... baina... ur joanak.

Eibarren bere lehen denboretan egin zituen lanak hauek dira:

1. Arrateko itsua, 1887.
2. Zaharraren burua, 1887.
3. Apaiz bat otoitzean, 1886-1887.
4. Azken hagina, 1888.
5. Eibarko iturria, 1888. (Bere familiakoek gordetzen dute Zumaian).
6. Ukulu bat, 1889 inguruan.
7. Forjari zauritua edo Sutegian lanean zauritua, 1890.
8. Don Pedro ipotxaren erretratoa, 1890. (Bruselasen, Van Custers-en kolezioan).
9. Don Plazido Zuloagaren erretratoa, 1892-1893.
10. Pintorearen amonaren erretratoa, 1890-1893.
11. Eibarko korridaren estudioa, 1899. (Etxebarrietaren kolezioan, Bilbaon).
12. Eibarko korrida, (Eibar-Segovia), 1899. (Lanckronsky Kondearen kolezioan, Vienan).
13. Naturaleza hila plater urdinean, 1907. (New Yorken, partikular baten kolezioan).

Hoietariko gehienak, gaur, ez dakigu non direnik ere. Eta hoieta-tik aparte, Arrateko elizarako egin zituen lau kuadroak, bere aidekoak modelo harturik eginak, Sevillan eginak dira, 1904.ean.

Eibarren, bere aidekoen artean eta Arraguetako etxe batean, dakigunez, guttienez bi kuadro gordetzen dira. Hau da pintorearen jaiotzako ehungarren urtea betetzean, bere herrian daudenen berria. Baina egunotan aukera ederra izango dugu bere lanak ikusteko, Ameriako Eskolan bere omenez egingo den erakusketan.

EGURENTARRA

daude, dagoz
zaigu, jaku
zioen, inoan, esaten eban.
zion, eutson
zitzakeen, elkezan.

Zuloaga

Iraganak iragan*, hamabost egun luze Iraun ondoren amaitu berri dan erakusketan, Zuloaga ospetsua zanaren hogeitairu lan (kuadru eta dibuju) ikusteko aukera izan dogu.

Mota eta sasoi guztietako kuadruak azaldu dira. Txikiak eta handiak, ezagunak eta ezezagunak, baliodunak eta balio gabek (Zuloagarenak ez balira), gaztetakoak eta zahartzarokoak, atmosferadunak eta atmosferabakoak, kontrastezko bereziak eta erditintzako ez horren famatuak. Berba batez, Zuloagaren edozeinbat* kuadru berezi, aparteko, ospetsu, jator eta karakteristiko falta bazan ere (Zuloagak

600 bat kuadru egin ei zituan), ikusi ahal izan ditugunel aski* deritxoegu, Zuloagaren era eta tankeren* berri jakiteko ezezik, baita bere joritasunaren* barruan izan zituan aldaketa, eboluzio eta azken jakerak ezagutzeko ere. Horrez gainera, berak ikusi eban* Espainia harrigarriaren kuadru errepresentatiboren bat edo beste ere bertan ikusi ahal izan ditugu.

Hona hemen agertu diren kuadru guztien zerrenda. Erretratuak: Ama, Etxeguren alarguna, Lolita Penaud, Plazido Zuloaga, Jose Orueta, Oruetaen emaztea, Basilio Igeldoko apaiza, Falla, Azorin, Angustias andereñoa, La Oterito, Jose Orueta kontrabaja Jotzen, Autorretratu. Paisajeak: Pancorbo, Motriku, Sena Ibaia. Beste zenbait gai: Mantilladun andrea, Hiru dibuju margotuak, Eztisaltzaila, Juan Sebastian Elkano, Frailea, Merienda.

Laugarren monografia

Lehenagokoan esaten genduan, Eibarren hiru monografia ditugula. Honeexek: Gregorio Mujikarena, Pedro Zelaiarena eta San Martinen zuzendaritzaren pean laster irteteko* dana. Esan bagenduan, esan genduan. Oker gengozen oraingoan ere. Gazte ezjakinen okerra. Hala ere, okerrak ez gaitu isilduko, irakatsi baino.

Gutariko bat Juan San Martinengana joana zan bisitatxo bat egi-tera, etxe horretan zer ikasi beti dago ta; eta era honetan itaundu eutsan Juanitok:

—Hik idatzi ahal dok, Eibarren hiru monografia baino ez ditugula?

—Zer, ba? Orain be izan joagu hanka-sartzeren bat ala?

Erantzuteke*, liburu bat atera eban. Hona hemen azalean inoan*: «EIBAR. Monografía Descriptiva de esta Noble y Leal Villa Guipuzcoana. Pedro Sarasketa. Año 1909. Imp. de P. Orue. Eibar».

Hain zuzen, 1908. urtean, Uztaileko* Euskal Jaietan, bigarren saria irabazi eban* liburua. Lehenengo goratxoago alpatutako Gregorio Mujikarenak irabazi eban. Sasoi haretan, hamaikatxo eta bi linboan ginen; hala ere, ba ziren Pedro Sarasketa ainako eta Oruere mailako inprentak. Horrelakorik ba ote da gaur egun Eibarren?

Kafka

Kafka irakurtzea gauza bat da, eta Kafkaren lanak euskeraz irakurtzea ba dira bi. «Lur» editorialak argitaratu berri dauan «Itxura-Aldaketa» irakurri dogu. Aspalditxo ginen Kafka ezagutzeko; inoiz ekin ere ekin izan deusagu bere obraren bat irakurtzeari, gero, amaitzeke*, lagatzeko.

Erabat* alegratzen gara, Kafka euskeraz ezagutu dogulako. Ezagutu dogu; baina ez dakigu Kafkarekin bat gatozen ala ez, Kafkaren hariari jarraitzen deusagun ala ez. Hala ere, ez gara Kafkaren bildur. Berriro irakurri beharko dogu; baina oraingoan egunez, ametsik ez daigun egin.

ALBISTARIAK

Munitibar

Iberduerok Totorikarako eta Gerrikaizko San Migeleko kofradietarako egozen* egurrezko argi poste zaharrak kendu egin ditu eta zementuzko berriak sartu euren orde. Hariak oraindino ez ditue jarri, baina ea Urte Berriak dakarskun estrainatzeko aukera.

Eliza ondoko jardinetako obrak hasi jakuz eta aurrera doaz, amaitzeko epea noizko dauken ez dakigun arren. Herriarren batzuk kexu dabilta, goizaldean kale osoan argi bat ere ez dagoelako. Gauz ordu batak inguruan amatatzen ditue, eta biharamunean ez ditue biztutzen. Goizean autobusera joaten direnek ilunetan ibili behar izaten dabe.

Azkenez, «Extensión Agraria» koei eta Gernikako Udalarik* ohar bat egin gura geunskioe. Gernikan baserriarrentzako izan dan erakusketarako propaganda txartelak erdera hutsez egin ditue. Honek biotarik bat agertzen deusku: edo euskeraz ez dituela egin nahi eta euskaldunok ez gaituela haintzat hartzen, edo bestela otu* ere ez jakela egin; eta bigarren honek gauza txarragoa agertzen dau oraindino: barruko argirik eza eta talentu falta.